Р Е З Ю М Е Т А

на публикациите

на гл. ас. д-р Йоанна Кирилова от Секцията за етнолингвистика, предоставени за участие в конкурса за заемане на научната длъжност „доцент“ в професионално направление 2.1. Филология, научна специалност „Български език“ за нуждите на Секцията за етнолингвистика

I. КОГНИТИВНА ЛИНГВИСТИКА

А. *Концепт и езикова картина на света – теоретични постановки*

13. Кирилова, Йоанна. *Концепт и езикова картина на света.* – Български език, София, ИБЕ, № 1, 2017, с. 67-80. ISSN:0005-4283 http://www.balgarskiezik.eu/1-2017/Y-KIRILOVA-68-79-full.pdf

bel5_2014_сърце.pdf

Статията п одлага на критическо преосмисляне основните теоретични постановки, отнасящи се до термините *концепт* и *езикова картина на света*. Това се налага от факта, че в научната литература битуват разнородни, често пъти противоречиви определения за основния терминологичен апарат на когнитивната лингвистика. Представени са основополагащи трудове, които засягат проблема за типологията на концепта и за неговата структура. Важна част от изследването е и обобщеният преглед на трудовете, разработващи конкретни концепти като част от българската езикова картина на света.

След дългогодишно изследване на различни концепти от българската концептосфера, авторката формулира и своето разбиране ва концепта.

Concept and Linguistic Picture of the World

The article puts a critical rethink on the main theoretical terms referring to the *concept* and the *linguistic picture of the world*. This is due to the fact that in the scientific literature there are heterogeneous, often contradictory definitions of the basic terminology of cognitive linguistics. Essential works are presented that address the problem of the typology of the concept and its structure. An important part of the study is also the summary review of the works that develop concrete concepts as part of the Bulgarian language picture of the world.

After a long study of different concepts from the Bulgarian conceptosphere, the author formulated his understanding of the concept.

Б. Концептът УМ

1. Кирилова, Йоанна. *Представата за ума в българската езикова картина за света.* София, „ДиоМира“, 2017, 201 с. ISBN 978-954-2977-39-1

Монографичният труд е задълбочено цялостно изследване на концепта ***ум*** в българската езикова картина на света. Въз основа на разработена и утвърдена от авторката в предходни изследвания методология последователно и систематизирано се анализират всички страни на посочения концепт.

Възприета е теоретичната постановка, че структурата на концепта се състои от три основни съставни части – понятийна, образна и част на значението.

В уводната част е направен подробен и широкообхватен преглед на теоретичните постановки, отнасящи се до основната терминологична единица на изследването. В глава Първа *Концептуални признаци на ума по данни от лексикографски източници* на базата на дефиниционен анализ на значенията на ключовата дума, на нейни синоними и антоними се извеждат ядрените признаци, чрез които изследваният концепт е представен в българската езикова картина на света. Това са т. нар. *дефиниционни признаци*, които именно са обект на съпоставка в диахронните срезова на българската картина на света, представени от текстовете на Тихонравовия дамаскин и на паремиите.

Глава Втора Признакова структура на концепта *ум* изследва понятийната съставна част на концепта. Съставена на няколко подглави, в нея концептуалните признаци на ума в Средновековието са поделени на универсални и на исторически и културно обусловени. Третата подглава насочва вниманието към поликонцептуалната природа на паремиите, вербализиращи концепта ***ум***. Тук се изследва връзката му с други ключови за българската езикова картина на света концепти. Като довод за ценностната значимост на този концепт е изследвано неговото включване в бинарни опозиции. Не са подминати и джендърните аспекти на ума в паремиите.

Образната съставна част на концепта ***ум*** е представена в глава Трета *Метафори за ума.* Отново в диахрония са изведени когнитивните метафори и метафоричните модели, чрез които *умът* се концептуализира в Тихонравовия дамаскин и в паремиите. Изследването е обогатено чрез допълнителни и последователно проведени съпоставки между метафорите за *ума* в разглеждания дамаскин и в паремиите, от една страна, и между метафорите за *ума* и тези за *сърцето* в паремиите, от друга страна. Изведените резултати, както и направените съпоставки и сравнения, са онагледени в таблици.

С цел пълно експлициране на признаковата структура на концепта ***ум***, изведените когнитивни модели, реализиращи метафората *'ум – човек'*, са представени в глава Четвърта и под формата на *антропоморфни признаци*. Те също са показани в диахрония и в съпоставка с признаците на ***сърцето*** в паремиите. Резултатите отново са систематизирани в таблица. Таблиците са важен фрагмент от изследването, тъй като те нагледно представят синхронното и диахронното състояние на концепта ***ум***.

Пета глава разглежда изследвания концепт по данни от Българския асоциативн речник, като въз основа на посочените в него данни се прави опит да се възстанови образната метафора, „чувственият" образ, с които концептът ***ум*** битува в наивното съзнание на съвременния българин. В глава Шеста – *Заключение*, са формулирани изводи, отнасящи се до диференциацията на функциите на ума като квазиорган, до неговата аксиологическа стойност в двата диахронни среза. Подчертава се принадлежността на ума към групата на развиващите се концепти, като за доказателство се привеждат новопоявили се метафори, посочват се начините за преодоляване на дефицитът, породен от изгубването на определени метафори в различните диахронни срезове. Интерес представляват изводите, формулирани на основата на наблюденията, направени от гледна точка на прагматиката.

Книгата завършва с азбучен показалец на интерпретираните в нея 530 паремии.

The *Mind* in the Bulgarian Language Picture of the World

The monographic work is an in-depth comprehensive study of the concept ***mind*** in the Bulgarian linguistic picture of the world. Based on a methodology developed and validated by the author in previous research, all aspects of the concept are analyzed in a systematic way. The theoretical statement has been perceived that the structure of the concept consists of three basic components - notion, image and part of meaning.

In the introductory part of the monograph, a detailed and wide-ranging overview of the theoretical formulations referring to the main terminology unit of the study is made. In Chapter One *Conceptual signs of the mind based on lexicographic sources* based on a definition of the meaning of the key word, its synonyms and antonyms, the nuclear traits, through which the studied concept is presented in the Bulgarian linguistic picture of the world. These are the so-called *defining signs*, which are precisely the object of comparison in the diachronic crosses of the Bulgarian picture of the world, presented by the texts of The Tihonravov Damaskin and the proverbs.

Chapter Two *The Significant Structure of a Concept Mind* explores the conceptual constituent of the concept. Set in several subtitles, the conceptual signs of the mind in the Middle Ages are divided into universal and historical and cultural conditions. The third subchapter draws attention to the polyconceptual nature of the proverbs verbalizing the concept ***mind***. It examines the connection with other key concepts of the Bulgarian linguistic picture of the world. As an argument for the value significance of this concept, his involvement in binary oppositions has been studied. Gender aspects of the mind in the proverbs have also been studied.

The figurative component of the concept ***mind*** is presented in Chapter Three *Metaphors for the Mind*. Again, in diachronicity, cognitive metaphors and metaphorical models are introduced, through which the mind is conceptualized in The Tihonravov Damaskin and in the proverbs. The study is enriched by additional and consistently made comparisons between the metaphors of the ***mind*** in The Tihonravov Damaskin and in the proverbs, on the one hand, and between the metaphors of the *mind* and those of the *heart* in the paremia, on the other hand. The results, as well as the comparisons made, are illustrated in tables.

In order to fully explain the sign structure of the concept ***mind***, the derived cognitive models realizing the metaphor *'mind - man'* are presented in Chapter Four and in the form of anthropomorphic signs. They are also presented in diachronicity and in comparison with the signs of the *heart* in the proverbs. The results are again tabulated. Tables are an important fragment of the study, as they represent the synchronic and diachronic state of the concept ***mind***.

The fifth chapter examines the researched concept by data from the Bulgarian Association Dictionary. Based on the data presented in it, attempts are made to restore the metaphor, the "sensual" image with which the concept ***mind*** is in the naive consciousness of modern Bulgarians. In Chapter Six - *Conclusions*, conclusions are drawn regarding the differentiation of the functions of the *mind* as a quasi-organ to its axiological value in the two diachronous slices. Emphasis is on the belonging of the *mind* to the group of developing concepts, as new metaphors are introduced, the ways of overcoming the deficit caused by the loss of certain metaphors in the various diachronic slices are pointed out. Interesting are the conclusions formulated on the basis of observations made from a pragmatic point of view.

The book ends with an alphabetical index of the 530 interpreted iproverbs.

28. **Кирилова, Йоанна.** ***Гендерные характеристики концепта ум в болгарской паремиологии.*** **– В: Славянский мир в третьем тысячилетии. Славянские народы векторы**

взаимодействия в Центральной, Восточной и Юго-Восточной Европе. Москва, „Демиург-АРТ“, 2010, с. 420-432. ISSN:5-7576-0217-1 https://cyberleninka.ru/article/n/kontsepty-drug-vrag-v-bolgarskoy-yazykovoy-kartine-mira

Джендърните изследвания са сравнително нова област в езиковедската и литературоведската литература. Те изучават с какви роли са представени мъжете и жените в дадено общество и как тези роли се закрепват в съзнанието на отделния индивид или на обществото като цяло. Терминът ***джендър*** е един от основните в тази нова област и се въвежда в научно обращение с цел да се оразличат биологичните от социокултурните роли на индивида. Статията откроява паремиите за *ума* с дженрръни характеристики, които са около трийсет процента от тези с метаджендърни характеристики. Отделено е специално внимание на начините на вербализиране на социално-половите аспекти в паремиите за *ума*.

Пословиците за ума се характеризират с голям процент обобщено-неопределенолични конструкции, но в голяма част от тях социално-половият аспект се подразбира от контекста. Направени са наблюдения върху лексемите, с чиято помощ се вербализира жената в паремиите за *ума*, тъй като те са показател за джендърните роли на жената в патриархатното общество.

Gender Characteristics of the Concept *Mind* in Bulgarian Paremiology

Gender research is a relatively new area in linguistic literature. They study the roles of men and women in a given society, and how these roles are attached to the mind of the individual or of society as a whole. The term ***gender*** is one of the key areas in this new field and is introduced into the scientific circle in order to distinguish the biological from the sociocultural roles of the individual. The article highlights the proverbs about mind with gendered features that are about thirty percent of those with metagender characteristics. Particular attention is paid to ways of verbalization of the socio-sexual aspects in the proverbs mind.

The proverbs of mind are characterized by a large percentage of generalized and unspecified constructs, but in many of them the socio-sexual aspect is implicit in the context. Observations have been made of the lexemes, which helps to verbalize the woman in the mind proverbs, as they are an indicator of the gender roles of the woman in the patriarchal society.

32. Кирилова, Йоанна. *Концептът ум и жената според българската паремиологична картина на света*. – Българска реч, София, УИ „Св. Кл. Охридски“, № 1-2, 2009, с. 88-94. ISSN:1310-733X

Статията спира вниманието върху отрицателните конотации, с които се характеризира *женският ум* в българската паремиологична картина на света. Направени са съпоставки с културите на Европа и Америка. В изводите се подчертава джендърната асиметрия на този фрагмент от българската езикова картина на света, изразяваща се в андроцентричнист. Мъжът е субектът, водеща е неговата гледна точка, според която жената е видяна като обект, ролята ѝ е маргинална, сравнявана е в паремиите с предмети или животни, като сравнението не е в нейна полза.

Статията проблематизира и наличието на *женски глас* в паремиите за *ума*.

The Concept *Mind* and the *Woman* according to the Bulgarian Proverbial Picture of the World

The article draws attention to the negative connotations that characterize the *female mind* in the Bulgarian proverbial picture of the world. Comparisons have been made with the cultures of Europe and America. The conclusions highlight the gender asymmetry of this fragment of the Bulgarian linguistic picture of the world, expressed in androcentricity. The man is the subject, his point of view is important, according to it the woman is seen as an object, its role is marginal, it is compared in the proverbs with objects or animals, and the comparison is not in its favor.

The article also questions the presence of a *female voice* in the proverbs of mind.

17. Кирилова, Йоанна. *Антропоморфизмът на ума в българските пословици и поговорки.* – Българска реч, София, УИ „Св. Кл. Охридски“, № 1, 2016, с. 73-82. ISSN:1310-733X https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=412549

Статията е посветена на антропоморфизма на *ума* в българските пословици поговорки. Показани са когнитивните модели на метафората *‘ум – човек’*, а именно: *‘ум – мъж’; ‘ум – българин’, ‘болник’, ‘другар’, ‘спътник’, ‘безумец’* и др. . Направени са съпоставки с концепта ***сърце***.

Представени са и антропоморфните индивидуални и социални признаци на *ума* и на *сърцето*, както и техните подвидове – ментални, емоционални, признаци на външността и характера и др. Статията доказва, че *умът* не притежава емоционални белези, така както сърцето не притежава ментални. Това позволява да се направят изводи относно развитието на процеса по разграничаване на интелектуалното и емоционалното състояние на човека в исторически план.

Athropomorphism of *Mind* in Bulgarian Proverbs

The article is dedicated on the anthropomorphism of the mind in the Bulgarian proverbs. It is shown the cognitive metaphors of the mind as a man. The concept mind is compare with the concept heart. It is also presented the anthropomorphic features of the mind and of the heart. The article proves that the mind doesn’t possess emotionalmarks as the heart doesn’t possess mental. The study suggests the idea that the mind and the heart are two valuable components from the internal human life. They have their private life but the freedom of the mind is bigger than the freedom of the heart. On the other hand the heart is symbol of the human.

15. Кирилова, Йоанна. *Онтологични метафори за ума в българските пословици и поговорки (представени и в диахрония чрез съпоставка с Тихонравовия дамаскин).* – В: Арнаудов сборник – доклади и съобщения. Русе, „Лени-Ан“, т. IX, 2017, с. 441-448. ISBN: 978-619-70-58-49-9

Статията подлага на анализ българските паремии, в които се реализира концептуализацията на ума чрез метафори като *‘същност’, ‘субстанция’* и *‘вместилище’*. Прави се съпоставка с реализацията на същия концепт в Тихонравовия дамаскин, както и с концепта сърце. На база на ексцерпирания материал е откроено специфичното по отношение на концептуалните признаци. ‘Умът – същност’ в дамаскинарската книжнина оприличава човека на Бога, докато в паремиите служи за отграничаване от животинското. За сърцето този когнитивен модел е ирелевантен.Откроени са метафорите, чрез които българинат през Възраждането си е обяснявал анатомичното устройство на човека. Проследено е развитието, разширяването на онтологичните когнитивни метафори за ума в диахрония.

Ontological metaphors of *mind* in the Bulgarian Proverbs (represented in diachronia by comparison with The Tihonravov Damaskin).

The article analyzes the Bulgarian proverbs in which conceptualization of the *mind* is realized through metaphors such as *'essence', 'substance'* and *'receptacle'*. It is compared to the realization of the same concept in The Tihonravov Damaskin as well as the concept ***heart.*** On the basis of the excerpted material the specific with respect to the conceptual features is highlighted. The *'mind-essence'* in the Damascene literature likens the man to God, while the same metaphor in the proverbs serves as a delimitation from the animal. For the *heart*, this cognitive model is irrelevant. The metaphors by which Bulgarians during the Renaissance explained the anatomical structure of man were outlined. The development, expansion of ontological cognitive metaphors for the *mind* in diachronicity is traced.

18. Кирилова, Йоанна. *Ориентационни метафори за ума в българските пословици и поговорки (в съпоставка с Тихонравовия дамаскин).* – В: Актуални проблеми на съвременната лингвистика. Юбилеен сборник в чест на проф. д.ф.н. д-р хон. кауза Стефана Димитрова. София, АИ „Проф. Марин Дринов“, 2016, с. 270-276. ISBN:978-954-322-872-0

Целта на изследването е да анализира българските пословици и поговорки, в които концептуализацията на ума се реализира благодарение на метафори като ‘горе – долу’, ‘вътре –вънка’ и ‘движение в кръг’. Прави се съпоставка с реализацията на същия концепт в тихонравовия дамаскин. Еднаквия подход и теоретичната рамка позволяват надеждни съпоставкимежду когнитивните модели, отнасящи се до посочените метафори. Прави се подялба на архаични и новопоявили се метафори и метафорични модели. Статията прави опит да обясни различната реализация на метафорите ‘умът е горе’ и ‘умът е долу’ в съпоставяните диахронни срезове.

Orientational Metaphors of M*ind* in the Bulgarian Proverbs (represented in diachronia by comparison with The Tihonravov Damaskin).

The goal of the study is to analyze the Bulgarian proverbs in which the conceptualization of the *mind* is realized thanks to metaphors such as *'up-down', 'inside-out'* and *'circle movement'*. It is compared to the realization of the same concept in The Tihonravov Damaskin. The identical approach and the theoretical framework enable reliable comparisons between cognitive models relating to the metaphors mentioned. There is a division of archaic and emerging metaphors and metaphorical models. The article attempts to explain the different realization of metaphors *'mind is up'* and *'mind is down'* in the cross-sectional diachronic slices.

23. Кирилова, Йоанна. *Отношението между концепта ум и концепта реч в бълггарската премиология.* – В: Годишник на асоциация *Онгъл*, София, ROD, т. 11, 2013, с. 127-133. ISBN: 1311-493X https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=164338

Разгледано е отношението между тези два ключови концепта на човешкото. Като специфичен подход в интерпретирането се възприема паралелното разглеждане на един и същи признак, отнасящ се до двата концепта. Изведени са специфичното в наивното разбирането на българина за *ума* като

способност на човека да контролира своята речева дейност, да подбира внимателно думите си, да се изразява убедително.

The Ratio Between the Concept Mind and the Concept Speech in the Bulgarian Paremiology.

The paper shows the representative words of the concept speech in Bulgarian proverbs. It also studies the conceptual signs of mind, which refers to the verbal materialization or to its lack. The article discusses the Bulgarian stereotypes which are associated to the speech, to the vision of the Bulgarian people how the speech reveals the behavior of human intellectual abilities represented by the proverbial fragment of the Bulgarian language picture of the world.

25. Кирилова, Йоанна. *Структурни и ориентационни метафори за ума в Тихонравовия дамаскин.* – Български език, София, ИБЕ, № 2, 2012, с. 59-66. ISSN: 0005-4283

Статията разглежда два от трите основни вида метафори за *ума* според класификацията на Дж. Лейкъф и М. Джонсън, реализирани в Тихонравовия дамаскин. Изводите са направени на базата на реализацията на ключовата лексема репрезентант – ум, нейни деривати и фразеологизми. Като конвенционални се извеждат метафорите *'ум – предмет', 'ум – повърхност', 'ум – Бог', 'умът е горе'* и др., характеризиращи се с ярка религиозна доминанта.

Structural and Orientational Metaphors for Mind in The Tihonravov Damaskin

The research resumes two of the three basic types of metaphors about *mind* according to J. Lakoff and M. Johnson's classification used in The Tihonravov Damaskin. The conclusions have been made on the basis of the representative word – *mind*, its derivatives and phrases.

The metaphors *mind is an object, mind is surface, mind is God, mind is up* etc., characterized by an emphasized religious dominant are considered to be conventional.

27. Кирилова, Йоанна. *Онтологични метафори за ума в Тихонравовия дамаскин*. – Български език и литература, София, „Аз Буки", № 5, 2013, с. 474-482. ISSN: 0323-9511 https://azbuki.bg/editions/journals/bulgarian/contents/contbel052013#a06

Изследването представя онтологичните метафори, чрез които *умът* като абстрактна същност се концептуализира в съзнанието на средновековния българин. В хода на изследването тези метафори са разделени на три подгрупи: първата включва случаите, когато *умът* метафорично се обяснява през признаците и свойствата на определена същност или субстанция, втората събира представите за *ума* като вместилище, третата обема метафори, представящи *ума* като човешко същество. Изведени са специфични особености в метафориката на разглеждания концепт, като например даряването на *ума* с полови белези и неговата андроцентричност. Статията завършва с изводи за спецификата на този концепт в Средновековието.

Ontological Metaphors for Mind in The Tihonravov Damaskin

The research represents the ontological metaphors with which the mind as an abstract essence is conceptualised in the Medieval Bulagarians's mind. According to J. Lakoff and M. Johnson's classification they are divided into three subgroups. The first one includes the cases in which the mind is metaphorically explained as entity or substance. The second resumes the view of mind as a container and the third subgroup is composed by metaphors representing the mind as a human being. The specifics of the mind metaphorization are explained, too. For example - giving mind sex features or its androcentricity. The research ends with the conclusions which have been made for the specifics of the Medieval concept mind revealed in The Tihonravov Damaskin.

30. Кирилова, Йоанна. *Отношението между концептите ум и щастие в българската паремиология I.* – Български език, София, ИБЕ, 2010, № 4, 68- 76. ISSN:0005-4283

Статията се спира върху спецификата в отношенията между *ума* и бинарната опозиция *щастие/нещастие*. Прави се наблюдението, че докато за други опозиционни двойки са характерни еднозначни равенства от типа *свой = добър = умен* и *чужд = лош = глупав*, то в изследвания казус няма ясно откроена взаимовръзка между ценностния елемент – *ума*, и двете противопоставяни човешки състояния. След анализ на паремиите, характеризиращи се с поликонцептуалност и вербализиращи едновременно изследваните концепти, се разкрива схващането на българина за ирационалната природа на щастието.

The ratio between the Concepts of Mind and Happiness in Bulgarian Paremology I

The article focuses on the specificities in the ratio between *mind* and the binary opposition *happiness / unhappiness*. The observation is made that while for other opposition pairs unambiguous equations of the *own = good = clever* and *foreign = bad = stupid* are characteristic, there is no clearly pointed interrelation between the value element - *mind* and the two opposing human states. After an analysis of the proverbs, characterized by polyconceptuality and verbalizing the simultaneously studied concepts, the Bulgarians' understanding of the irrational nature of happiness is revealed.

29. Кирилова, Йоанна. *Отношението между концептите ум и щастие в българската паремиология II.* – Български език, София, ИБЕ, № 1, 2011, 50-56. ISSN:0005-4283

Проблематизира се специфичното в отношенията между концептите ***ум*** и ***щастие/нещастие***. Тя е продължение на *Отношението между концептите ум и щастие в българската паремиология I*, където този проблем е интерпретиран в теоретичен аспект. След направения анализ на паремиологичните единици за *ума*, отнасящи се до *щастието/нещастието* на човека, се установява, че се налагат четири основни типа отношения: 1. ум – нещастие; 2. глупост – щастие; 3. глупост – нещастие; 4. ум – щастие. След подробен анализ като най-интересно от културологична гледна точка се наложи отношението *ум – щастие*, като по данни от паремиите се извеждат конкретните реализации на разбирането на българина за щастие – богатство, здраве, морално удовлетворение. Като етноспецифична особеност се налага липсата в паремиите на разбирането за щастието като душевно преживяване.

Ratio between the Concepts of Mind and Happiness in Bulgarian Paremology II

The problem about the specific relationship between the concepts ***mind*** and ***happiness*** and ***unhappiness*** is posed. It is a continuation of the *Ratio between the concepts of Mind and Happiness in Bulgarian Paremology I,* where this problem is interpreted in a theoretical aspect. After the analysis of the prudential units for the mind concerning the *happiness* / *unhappiness* of the person, it is established that four basic types of relations are imposed: 1. mind - unhappiness; 2. stupidity - happiness; 3. stupidity - unhappiness; 4. mind - happiness. After a detailed analysis, the *mind* - *happiness* ratio was imposed as the most interesting from a cultural point of view. According to data from the proverbs, the concrete realizations of the Bulgarians' understanding of happiness - wealth, health, moral satisfaction – are posed. As a ethno-specific feature, there is a lack in the proverbs of the understanding of happiness as a spiritual experience.

31. Кирилова, Йоанна. *Концептът ум в българската езикова картина на света.* – Български език, София, ИБЕ, 2009, кн. 2, с. 67-77. ISSN:0005-4283

Въз основа на данни от лексикографски източници – тълковни, синонимни, антонимни и др. речници, се извежда ключовата дума, репрезентант на концепта, отразяващ високата степен на менталните способности на човека, открояват се признаците, формиращи полето на концепта, извежда се т. нар. „чувствен“ образ, чрез който концептът е „закрепен“ и битува в българската концептосфера, правят се изводи за съдържанието на концепта, като *умът* се характеризира със следните ключови признаци: 1. вродено качество; 2. способност, която може да се придобие благодарение на житейски опит или образование; 3. способност, която не е гарантирана – тя може и да се изгуби.

The Concept of Mind in the Bulgarian Language Picture of the World

Based on data from lexicographic sources - interpretations, synonyms, antonyms, etc. dictionaries, the key word, a representative of the concept reflecting the high degree of the mental abilities of a person, the signs forming the field of the concept are highlighted, a so-called "sensual" image emerges, through which the concept is "fixed" in the Bulgarian conceptual sphere. Conclusions about the content of the concep the mind are drawn. *Mind* is characterized by the following key signs: 1. innate quality; 2. ability that can be acquired through life experience or education; 3. an ability that is not guaranteed - it may be lost.

26. Кирилова, Йоанна. *Концептът ум в Тихонравовия дамаскин*. - В: Сборник доклади от заключителната конференция по проекта *Компютърни и интерактивни средства за исторически езиковедски изследвания*. София, Изд. „ГРАФИС – Ал. Жеков“, 2011, с. 124 – 134. ISBN 978-954-91477-3-1

Статията е посветена на изучаването на съдържанието на концепта ***ум*** в дискурса на дамаскинарската книжнина. С методи, приложими в лингвокултурологията, се извеждат концептуалните признаци на *ума*, като така се откроява спецификата и културната обусловеност на този фрагмент от средновековната картина на света. След направен анализ на ексцерпирания материал изведените признаци, формиращи полето на концепта ***ум***, се групират по два основни показателя: универсални, неизменно присъстващи в различни времеви срезове; и специфични, обусловени от характера на епохата и от доминиращата религиозна нагласа, напр.: *‘вярата в Бога прави човешкия ум чист’; ‘умът може да подведе своя притежател, като го отведе към грях’*. Статията налага разбирането, че в съзнанието на средновековния човек *умът* е неразривно свързан с вярата. Той се мисли като елемент от понятието *духовност*.

The concept of mind in The Tihonravov Damaskin

The article is devoted to studying the content of the concept ***mind*** in the discourse of the Damascene literature. With the methods applicable in linguoculture, the conceptual signs of *mind* are derived, thus highlighting the specificity and cultural conditioning of this fragment of the Medieval picture of the world. After an analysis of the excerpted material, the extracted features forming the field of the concept ***mind*** are grouped into two basic indicators: universal, invariably presenting in different time slots; and specific, determined by the character of the age and by the dominant religious attitude, eg: *'Faith in God makes the human mind pure'; 'The mind can deceive its owner by leading him to sin'*. The article implies the understanding that in the consciousness of the medieval man *mind* is inextricably linked to *faith*. It is thought to be an element of the notion *spirituality*.

В. Концептът СЪРЦЕ

5. Кирилова, Йоанна. *Концептът сърце според българските пословици и поговорки.* – Ѕѣлѡ е-списание в областта на хуманитаристиката за българистични изследвания в периода X-XX век, год. III, 2015, № 5, с. 0-22. ISSN:1314-9067 http://www.abcdar.com/magazine/V/Kirilova_1314-9067_V.pdf.

В студията са представени резултатите от лингвокултурологичното изследване на авторката върху концепта *сърце*, основано на материали от българските пословици и поговорки.

За да бъде установено специфичното за този концепт в българската картина на света, са изведени неговите признаци според пословиците и поговорките, представени са най-интересните когнитивни метафори, чрез които този концепт се реализира в провербиалния фрагмент от българската езикова картина на света. Обърнато е специално внимание на поликонцептуалната природа на паремиите за сърцето, изразяваща се в способността им да репрезентират едновременно няколко когнитивни единици от различни равнища.

Основните концептуални признаци на *сърцето* са разделени в две категории: 1. сърцето като анатомичен орган; 2. сърцето като средоточие на вътрешния свят на човека. Към първата група са отграничени четири концептуални признака, подкрепени с подходящ паремиологичен материал. Като прототипичен за концепта ***сърце*** се извежда ризнакът *'център, средоточие на жизнените функции на човека'*. Налага се наблюдението, че голяма част от тези паремии са изгубили функцията си да означават пряко физиологични процеси и анатомични органи, и са започнали да се възприемат метафорично – като свързани с емоциите и чувствата на човека

Втората голяма група признаци представя схващането на българина за *сърцето* като орган на емоциите, пряко обвързан с характера, психическите и дори физически характеристики на своя носител. Обръща се внимание и на връзката между *сърцето* и *езика*. Отношенията са проследени и в джендърен аспект.

От значение в студията са изводите, отнасящи се до обвързаността на *сърцето* с мисловната дейност на човека. На базата на богат емпиричен материал е очертана липсата на ярко изразено разграничаване на интелектуалното и емоционалното, каквото съществува в нашето съвремие. Сърцето е мислено като вземащо участие не само в емоционалната, но и в интелектуалната дейност на човека. Сърцето е представено не толкова като орган, пряко свързан с мисленето като процес, а по-скоро като място, на което човекът съхранява най-съкровените си мисли.

Втората част на студията анализира когнитивните метафори *'сърце – предмет', 'сърце - същност, 'сърце –субстанция'*, чрез които този концепт е представен в провербиалния фрагмент на българската езикова картина на света. Интерес представлява когнитивният модел *'наличие у човека на повече от едно сърце'*, което дава възможност да бъдат направени интересни изводи по отношение на представите на традиционния българин за нормалност и наивна анатомия.

Изведени са наблюдения относно факта, че в българската езикова картина на света *сърцето* може да променя своите характеристики, което е пряко свързано с временно емоционално състояние, но то има и свои постоянни черти, свързани с характера на неговия притежател. Последователно и подробно в студията са изведени двата типа характеристики, подкрепени с богат паремиологичен материал.

Чрез извеждането на богат набор от бинарни опозиции се доказва аксиологичната стойност на този концепт, неговата ключова позиция в българската езикова картинана света, както и водещата му роля за определяне на българския манталитет и стереотипите в поведението ни като народ, помагат за реставриране на едно по-ранно състояние на познанието на българина за обкръжаващия го свят и за него самия.

The Concept Heart according to Bulgarian Proverbs

This study presents the results of the author's linguo-cultural research on the concept ***heart*** based on material from Bulgarian proverbs and sayings. The main conceptual features of the *heart* are divided in two categories: 1. the heart as an anatomical organ; 2. the heart as the seat of the self. The study analyses the cognitive metaphors '*heart ~ object', 'heart ~ essence', 'heart ~ matter'* through which this concept is represented in the proverbial fragment of the Bulgarian linguistic picture of the world. The author draws conclusions about the axiological value of the concept as well as its role in the description of temporary emotional states or features of the Bulgarian character.

19. Кирилова, Йоанна. *Онтологичните метафори за сърцето като същност и субстанция, отразени в българските паремии*. – В: Съвременните измерения на едно научно прозрение. Доклади от Международната научна конференция в чест на 150-ата годишнина от рождението на Ватрослав Облак (1864-1896). София, „Мултипринт“, 2015, с. 164-167. ISBN:978-954-362-160-6

Изследването се съсредоточава върху начина, по който характерът на човека и неговото поведение намират отражение в метафората *'сърце – субстанция'*. Релевантни за провербиалния фрагмент от българската езикова картина на света се оказват материалът, от който е направено *сърцето*, и неговата температура. Паремиите реализират разбирането на българина, че промяната в температурата се причинява от човешките емоции, а перманентната температура указва нрава на човека. Интересни изводи поражда наблюдението, че определенията, които могат да бъдат отнесени към лексемата *сърце*, образуват бинарни опозиции, с изключение на словосъчетанието *чисто сърце*.

Ontological Metaphors for the Heart as an Essence and Substance, Reflected in the Bulgarian Proverbs

The study focuses on how the character of man and his behavior are reflected in the metaphor *'heart-substance'*. Relevant to the proverbial fragment of the Bulgarian linguistic picture of the world is the material from which the *heart* is made and its temperature. The proverbs realize the understanding of the Bulgarian that the change in temperature is caused by human emotions, and the permanent temperature indicates man's morality. To the interesting insights is given rise of the observation that the definitions that can be attributed to the word *heart* form binary oppositions, except the word combination *pure-heart*.

20. Кирилова, Йоанна. *Когнитивната метафора сърце -– човек в българската паремиология.* – В: Известия на Института за български език, София, АИ „Проф. Марин Дринов", № 27, 2014, с. 175 - 183. ISSN: 0323-9934 https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=653226

Статията проследява как концептът *сърце* е представен чрез когнитивната метафора *'сърце – човек'*, т.е начина, по който емоции, чувства и състояния на човека са структурирани с помощта на близки до опита физически и културни представи. Представени са наблюдения върху когнитивните модели, чрез които българинът реализира посочената метафора в паремиите, откроени са интересни черти в културата на нашия народ, реконструиран е елемент от модела на света, изграден от него в миналото. На базата на анализираните паремии се разграничават 18 когнитивни модела, характерни за метафората *'сърце – човек'*, регистрира се възможността някои от тях да бъдат обединени в двойки с противоположно значение, а това доказва и аксиологичната ѝ стойност като елемент от концептуализацията на сърцето.

The Cognitive Metaphor *Heart - Person* in Bulgarian Parentiology

The research reveals the representation of the concept heart by the cognitive metaphor heart-man or the way of man's emotions, feelings and state of mind to be structured employing physical and cultural experience. The paper presents some observations on the cognitive models used by the Bulgarians for the externalization of this metaphor in the proverbs. This research shows some interesting features of Bulgarian traditional culture; it also restores a part of the ancient model of the word. Eighteen cognitive models of metaphor heart – man are distinguished based on proverbial analyses and some of them are united in pairs with opposite meaning. This expresses the axiological importance of this cognitive metaphor as a part of the heart's conceptualization.

21. Кирилова, Йоанна. *Концептът сърце според българската паремиология.* – Български език и литература, София, „Аз Буки", № 5, 2014, с. 471-479. ISSN: 0323-9511 http://www.azbuki.bg/editions/journals/bulgarian/contents/19-bulgarian/bel/1446-bel052014#art02

Изследването представя признаците на концепта ***сърце*** върху паремиологичен материал. Те са обединени в две големи групи: 1. сърцето – анатомичен орган; 2. сърцето – средоточие на вътрешния свят на човека. Изведените признаци очертават наивните, донаучни представи на българина за анатомичния строеж на човека, според които този орган е не само средата на тялото (изхождайки от

етимологията), но и средоточие на всички жизненоважни човешки функции – хранене и отделителна система, раждане и продължение на живота, на рода, на чувствата и емоциите на човека, дори и на мисленето.

The Concept *Heart* according to Bulgarian Paremology

This research shows the concept ***heart*** characters based on the prover- bial material. The characters are joined in two parts: 1. the heart as an anatomical part of the body; 2. the heart as a center of the man's inner world. The characters of the concept show the Bulgarian naïve, pre-scientific views about human's anatomy which present the heart not just as the center of the body (according to the etymology), but as the focal point of all vital human activity – the feeding, the excretion, the childbirth, the human emotion and even thinking.

Г. Концептът ДУША

7. **Кирилова, Йоанна.** ***Ориентационните метафори за концепта душа като маркер за неговата аксиологична стойност (в съпоставка с концептите сърце и ум).*** **– В: Wartości w językowo-kulturowym obrazie świata Słowian I ich sąsiadow, Instytucie Slawistyki PAN, 2019. Сборник доклади от XIV международна конференция EUROJOS Jedność w różnorodności. Wokósłowiańskiej aksjosfery. EUROJOS XIV (11−13 септември 2018), проведена в Полша, гр. Наленчув (Nałęczów)** (под печат, с приложена сружебна бележка).

В статията се прилага научен подход, който дава възможност да бъдат реконструирани стари представи и изконни схващания на българина за *душата*. Задълбоченото проучване на ориентационните метафори за *душата* се дообогатява чрез конкретни и последователни съпоставки по точни показатели с концептите ***ум*** и ***сърце***. Конкретният емпиричен материал позволява да бъдат изведени като ключови за концепта ***душа*** метафорите *'местоположение'* и *'повърхност'*. Проследява се реализацията на метафорите и метафоричните модели и в граматически аспект, като се коментира и ролята на категорията *начин на глаголното действие* за формирането на определени метафори. Не е пропуснато да бъде отбелязана и липсата на конкретни когнитивни матофори, което, приложено в съпоставителен план к концептите ***ум*** и ***сърце***, очертава интересни особености в полето на изследвания концепт. Резултатите от проучването са представени в сравнение с провербиалните концепти ***ум*** и ***сърце*** и са обобщени в таблица. Направените наблюдения са показателни за манталитета на традиционния българин.

Orientation Metaphors about Concept *Soul* as a Marker for its Axiological Value (compared to the concepts *heart* and *mind)*.

The article presents the orientational metaphors and metaphorical models by which the concept ***soul*** is verbalized in Bulgarian proverbs. The metaphors '*location'* and '*plane*' are the leading ones. The results obtained are presented in comparison to the proverbial concepts ***mind*** and ***heart*** and are summarized in a table. The observations made are indicative of the mentality of the traditional Bulgarian.

9. Кирилова, Йоанна. А*ксиологический аспект души с точки зрения болгарской паремиологии. – В: ANTROPOLOGICZNO-JEZYKOWE WIZERUNKI DUSZY W PERSPEKTYWIE MIEDZYKULTUROWEJ, T.III: AKSJOSFERA DUSZY – DUSZA W AKSJOSFERZE, Ред.: J. JUREWICZ, E. MASLOWSKA, D. PAZIO-WLAZLOWSKA, INSTYTUT SLAWISTYKI POLSKIEJ AKADEMII NAUK, FUNDACJA SLAWISTYCZNA, WARSZAWA, 2018*, p. 315–323. e-ISBN: 978-83-64031-87-8 http://www.ireteslaw.ispan.waw.pl/handle/123456789/2

В статията се изследва понятийната част на концепта ***душа***, като се интерпретират концептуалните признаци, реализирани в паремиите. Въз основа на етимологията на лексемата репрезентант се извеждат диференциалните признаци на концепта и се проследява тяхната реализация в провербиалния фрагмент от българската езикова картина на света. Коментират се дихотомии от типа *душа – тяло; душа – чест* и др., въз основа на което се установява, че *душата* встъпва в синонимични отношения с човешкото същество като диада от материално и нематериално. Тя се възприема от традиционния българин като синекдотичен заместител на човека.

Като се проследяват противопоставянията, в които концептът ***душа*** участва, както и лексикалната съчетаемост на ключовата дума с концепти релативи като *мачкина душа - коча душа, господюва душица – грешна душа* и др., става възможно очертаването на аксиологичните аспекти на изследвания концепт в представите на традиционния българин.

Axiological Aspect of the Soul from the point of view of Bulgarian Paremiology

Proceeding from the widely accepted understanding of the *concept* structure as consisting of three basic components: conceptual, imaginative and meaningful, the article pays attention to the conceptual part by interpreting the conceptual signs of the "soul" embodied in the paremiological fragment of the native Bulgarian's linguistic world-image. On the basis of the etymology of the word "soul" are derived the so-called differential signs and their implementation in proverbs and sayings is investigated. Dichotomies like "soul – body", "soul – honor and etc. are commented. On the basis of the lexical combinability of the word "soul" and its inclusion in attributive constructions, conclusions are drawn about its axiological value for the traditional native Bulgarian.

10. Кирилова, Йоанна. *Онтологични метафори, концептуализиращи душата като ценност в българските паремии (в съпоставка с концептите ум и сърце).* – Български език, София, ИБЕ, № 4, 2018, с. 148-169. ISSN 0005-4283 https://www.balgarskiezik.eu/4-2018/7-Y-KIRILOVA-%20116-132-full.pdf

Статията обръща внимание на образната съставна част на концепта ***душа***, т.е. на когнитивните метафори и модели, чрез които този сложен феномен намира своето обяснение в наивното съзнание на българите. Вниманието е съсредоточено върху онтологичните метафори. На базата на предишни изследвания на образния компонент на концептите ***ум*** и ***сърце***, метафоризацията на когнитивната структура, вербализирана чрез лексема *душа*, е представена в сравнителна перспектива и резултатите са обобщени в таблица.

Ontological Metaphors, Conceptualizing Soul as a Value in Bulgarian Prover (in comparison with the concepts *mind* and heart).

Based on the understanding that the structure of a concept consists of three main components: a concept, an image and an evaluative part of the meaning, the article pays attention to the imaginary element of the concept of soul, that is to the cognitive metaphors and patterns through which this complex phenomenon finds its explanation in the naive consciousness of Bulgarians. Special attention is given to the on ontological metaphors. On the basis of previous studies of the imaginary component of the concepts of mind and heart, the metaphorization of the cognitive structure verbalized through the lexeme soul is presented in a comparative perspective and the results are summarized in a table.

8. Кирилова, Йоанна. ***Онтологические метафоры, концептуализирующие „душа“ как ценность в болгарских паремиях (в сопоставлинии с понятиями „ум“ и „сердце“).*** **– В: Взгляд на славянскую аксиологию. Сборник доклади от Кръгла маса на тема „Поглед към славянската аксиология” (21–22.11.2018г.) по проект Лингвистическая и этнокультурная динамика традиционных и нетрадиционных ценностей в славянском мире по програма ERA.Net.RUS Call 2018 (проект #472–LED-SW). Редактори: И. А. Седакова, М. Китанова, П. Женюх.** (под печат, с приложена служебна бележка)

Статията е превод от 10. Кирилова, Йоанна. *Онтологични метафори, концептуализиращи душата като ценност в българските паремии (в съпоставка с концептите ум и душа)*. – Български език, София, ИБЕ, № 4, 2018, с. 148-169. ISSN 0005-4283 https://www.balgarskiezik.eu/4-2018/7-Y-KIRILOVA-%20116-132-full.pdf

Ontological metaphors, conceptualizing *soul* as a value in Bulgarian perversions (in comparison with the concepts of *mind* and *heart)*

This article is a translation of 10. Kirilova, Yoanna. Ontological metaphors, conceptualizing soul as a value in Bulgarian perversions (in comparison with the concepts of mind and soul). - Bulgarian, Sofia, IBL, 4, 2018, pp. 148-169. ISSN 0005-4283 https://www.balgarskiezik.eu/4-2018/7-Y-KIRILOVA-%20116-132-full.pdf

---

6. **Кирилова, Йоанна.** ***Концепты друг – враг в болгарской языковой картине мира.*** **– В: Славянский мир в третьем тысячелетии. Москва, „Демиург-АРТ“, т. II, 2013, с. 254-283. ISSN:105-7576-0275-9 https://cyberleninka.ru/article/v/kontsepty-drug-vrag-v-bolgarskoy-yazykovoy-kartine-mira**

Обект на изследване в студията са лексемите и паремиите, които вербализират етичните концепти ***приятел*** и ***враг*** в българския език, концепти, в които категорично са заложени представите на хората за добро и лошо, морално и аморално. Значимостта на проучването се обуславя от факта, че то извежда основите, на които се зараждат нормите във взаимоотношенията между „мен“ и „другия“.

Една от малкото общности в миналото, по отношение на които човек може да прояви своята индивидуалност и правото си на избор, е общността на приятелите. В студията се извеждат особеностите, които изграждат структурата на двата антонимични концепта. Изследването очертава тяхната аксиологична стойност в съзнанието на българина въз основа на ексцерпирания пословичен материал. Конкретният анализ отчита значението и етимологията на ключовите думи и на най-близките

им синоними, изведени от различни лексикографски източници, Това позволява да се открои високата лексикална и семиотична плътност на концепта ***приятел***, а репрезентиращите го лексеми са класифицирани в две групи според своя произход. Интересен момент в анализа на този концепт е открояването в репрезентиращите го паремии на мотивите да *разпознаването* и за *пътя*, както и съотнасянето им със съответните митологеми.

В хода на изследването се откроява голяма група концептуални признаци, посветени на качествата, които приятелят трябва да притежава, и на тези, които са фактор, застрашаващ приятелството. На базата на паремиологичния материал са откроени специфични модели в поведението на българина, свързани с егоизъм, прагматизъм и др.

Аналогично е проучен и концептът ***враг***, като признаците са изведени в следната последователност: 1. характеристики на врага; 2. отношение на врага към човека; 3. отношение на хората към врага; 4. врагът като заплаха за човешкия живот. Проследява се и връзката враг – дявол.

Студията обобщава наличната диспропорция както по отношение на лексемите, така и по отношение на паремиите, вербализиращи концептите ***приятел*** и ***враг***, като се прави опит тя да бъде обяснена. На базата на етимологическата памет на лексемите *приятел* и *другар* се открояват важни разлики в тяхната семантика. Изведени са ключови за манталитета на българина черти – неговата ориентираност към мирни, благосклонни отношения към другите хора, благородство и толерантност към враговете и към чуждите изобщо. В тези паремии откриваме едно наложено от обстоятелствата адаптивно поведение, което помага на българина да оцелява в изключителни ситуации.

Concepts F*riend* and *Eemy* in Bulgarian Picture of the World

The subject of the research are the words and the proverbs verbalizing the ethical concepts ***friend*** and ***enemy*** in Bulgarian language. The features which build the structure of the two antonymic concepts are defined. The research outlines their axiological value in the conscious of the Bulgarian on the basis of the experted proverbial material. The concrete analysis takes into consideration the meanings of the key words and its closest synonyms, taken out from different lexicographical sources, and the etymology of the key words *friend* and *enemy* and their synonyms. The conceptual signs (indications) are grouped according to the type of attitude of the Bulgarian – positive or negative, towards *friend* and *enemy*. Judging from the proverbial materials some conclusions about the place and the role of this concept in the Bulgarian picture of the world have been made. The stereotypes of the Bulgarian аштitude towards this the ethical concepts have been deduced as well.

22. Кирилова, Йоанна. *Концептът приятел от старобългарската епоха до наши дни.* – В: Езикът във времето и пространството, Велико Търново, „Знак'94“, 2014, с. 457-463. ISBN: 1314-5401

Статията проследява промените, настъпили в концепта ***приятел***, а оттам и в манталитета на българина през вековете, като за целта се прави сравнение между структурата на полето на концепта в старобългарския период (по лексикографски източници), в епохата на Възраждането (върху паремиологичен материал) и в наши дни. Изследването откроява спецификата в структурата и функционирането на изследвания концепт в диахрония, очертава аксиологичната му стойност в

съзнанието на българина, проследява промяната, която е настъпила в неговото поле в процеса на историческия и културния живот на българина. Проучването показва, че в паремиите все още се пази значението на вътрешната форма на лексемите *другар* и *приятел*. Статията прави опит да даде отговор на въпроса защо лексемата *другар* е отстъпила в ролята си на репрезентант в паремиите и в съвременността.

The Concept Friend from the Old Bulgarian Age to the Present Day

The article follows the changes that occurred in the concept ***friend*** and hence in the mentality of the Bulgarians over the centuries. For this purpose a comparison is made between the structure of the field of concept in the Old Bulgarian period (lexicographic sources), the Revival period (on parenumological material) and nowadays. The study highlights the specificity in the structure and functioning of the researched concept in diachronicity, outlines its axiological value in the mind of the Bulgarian, follows the change that has occurred in its field in the process of the Bulgarians' historical and cultural life. The study shows that the importance of the inner form of the words *comrade* and *friend* is still preserved in the proverbs. The article attempts to answer the question why the word *comrade* has relinquished its role as a representative in the proverbs and past and nowadays.

24. Кирилова, Йоанна. *Старостта като последен етап от житейския път на човека.* – Български език, София, ИБЕ, № 2, 2013, с. 75-88. ISSN:0005-4283 https://www.balgarskiezik.eu/2-2013/Yoanna%20Kirilova_BG.pdf

Статията анализира комплекса от съждения, регистрирани в паремиите, отнасящи се до старостта като последен етап от човешкия живот. Конкретният анализ включва разглеждане значенията на ключовата дума и нейните най-близки синоними, изведени в различни лексикографски източници, както и на етимологията на ключовата дума *стар* и на нейните синоними *дърт* и *вехт*. В работата се посочва лексикалната група, която репрезентира концепта ***старост*** в паремиите. Концептуалните признаци са групирани според типа отношение на българина – положително или отрицателно – към старостта и старите хора. Провербиалният концепт ***старост*** притежава и джендърни характеристики. Въз основа на ексцерпирания материал се правят изводи за мястото и ролята му в българската картина за света, извеждат се стереотипите на българина в отношението му към старостта и старите хора.

Old Age as the Final Stage of Human Life

The article analyzes a complex of judgments (speculations), registered in the proverbs, referring to *the old age as the last period of a human's life*. The concrete analysis takes into consideration the meanings of the key word and its closest synonyms, taken out from different lexicographical sources, and the etymology of the key word *old* and its synonyms *вехт and дърт* as well. In this work the lexical group which represents the concept ***old age*** in the proverbs is pointed out. The conceptual signs (indications) are grouped according to the type of attitude of the Bulgarian – positive or negative, towards old age and old people. The proverbial consept ***old age*** possesses gender characteristics. Judging from the experted materials some conclusions have been drawn about the place and role of this concept in the Bulgarian picture of the world. The stereotypes of the Bulgarian altitude towards *old age* and old people have been deduced as well.

II. ДИАЛЕКТОЛОГИЯ

2. **Кирилова, Йоанна.** ***Пастирската терминология в Софийско (с. Искрец, с. Брезе, с. Бракьовци и с. Добравица).*** **Велико Търново, „Знак'94“, 2011, 274 с. ISBN 978-954-8305-08** (книгата е издадена по докторската дисертация)

Пастирската терминология е проучена от гледна точка на етнолингвистиката. Монографията се състои от увод, четири глави и изводи, последвани от азбучен показалец. В глава Първа са изведени диалектните особености в говора на изследваните села. Втора глава – *Ономасиологична характеристика,* проследявя отношенията и разликите в плана на изразяване на предметите и явленията, свързани с пастирството, очертани са различните тенденции при номинацията на едни и същи предмети от действителността в говора на отделните села.

Материалът в тази част е организиран по оригинален начин, като е разделен на три основни групи: 1. Лексеми и лексемни множества, които се срещат на цялата изследвана територия; 2. Лексемни множества, в които някои от лексемите се срещат на цялата изследвана територия, а други се употребяват паралелно само в някои от пунктовете; 3. Лексемни множества, между чиито членове няма такива, разпространени на цялата изследвана територия. От друга страна, според отношението си към съответната семема, лексемите в тези групи се делят на две подгрупи: А. семеми, на които съответства една лексема; Б. семеми,, на които съответстват две и повече лексеми. Названията, принадлежащи към втората подгрупа, се подлагат на структурен анализ, като се разглеждат лексемните, словообразувателните, фонетичните и граматичните различия между тях.

Така се постига една от целите на изследването – да се проследят отношенията и разликите в плана на изразяване на предметите и явленията, свързани с пастирството, да се определят системните отношения между лексикалните единици, да се очертаят различните тенденции при номинацията на едни и същи предмети от действителността в говора на отделните села.

Представеният в Пета глава речник е от типа тематичен етноидеографски речник. Построен е на тематичен принцип, като са обособени двадесет и две тематични групи.

Азбучният показалец обхваща всичките 1149 говорни единици, включени в речника.

The Shepherd Terminology in Sofia Region (villages Iskrets, Breze, Brakyovtsi and Dobravitsa)

The shepherd terminology has been explored from the point of view of ethnolinguistics. The dialectical features of the researched villages, the relations and the differences in the plan of expression of the objects and the phenomena related to the shepherding, the different tendencies in the nomination of the same objects from the reality of the speech of the separate villages were outlined.

An integral part of the book is the thematic ethno-ideographic vocabulary, with the dialectical material divided into twenty-two thematic groups. The book ends with conclusions about the specifics of folk terminology.

The alphabetical index covers all 1149 spoken units included in the dictionary.

12. Кирилова, Йоанна. ***Приносът на проф. д.ф.н. Бл. Шклифов в проучването и съхраняването на българската пастирска терминология.*** **– В: Българският език – древен,**

съвременен, единен. Сборник от докладите от научна конференция, посветена на 80-годишнината на проф. д.ф.н. Благой Шклифов. София, „ДиоМира“, 2018, с. 135-141. ISBN 978-954-2977-46-9

Статията се концентрира върху приноса на проф. Шклифов при изследването на традиционната пастирска терминология. Представена е монографията *Пастирската лексика в района на Вич планина*. Набляга се на факта, че авторът работи по своя собствена методология и създава своя оригинална система за транскрипция. Речникът е показан като оригинален продукт, основан на ономасиологичен принцип, предоставящ богата културна информация.

The Contribution of prof. Bl. Schlifov in the Study and Preservation of the Bulgarian Shepherd Terminology

The article is dedicated on the prof. Sklifov's impact in the exploration of the traditional shepherd terminology. The study presents the monography *Пастирската лексика в района на Вич планина* (The Shepherd Lexis in the Vich Mountain Region) and summarises the merits of prof. Sklifof in the area of the traditional Bulgarian terminology. It is shown that he works on his own methodology and he has done his own transcription system. The dictionary is an original product, based on the principles of the onomasiology and gives abundant cultural information.

14. Кирилова, Йоанна. *Метафори при названията на глухарчето (Taraxacum) в славянските езици (по данни на ОЛА).* – В: Сборник от международна конференция „Jazyk a kultúra v slovanských súvislostrach“ (5-7 október 2016). Bratislava, „VEDA“, 2016, с. 39-49. SK ISBN 978-80-89489-32-9, BG ISBN 978-954-92489-8-2

В статията се анализират диалектните славянски названия на растението *глухарче*, като вниманието се съсредоточава върху метафоричните и метонимичните механизми, залегнали в основата на някои от тях. За анализа е ползван лингвистичен материал от том *Растительный мир*, карта № 51 от ОЛА, както и от Архива на БДР. Изведени са биологични, артефактни и космически метафори, прецизирани, от своя страна, в подгрупи. Групата на устойчивите съчетания се поделя на такива с реципрочен семантично неразчленен семантичен контекст и на такива с реципрочен семантично разчленен семантичен контекст.

Metaphors in the Names of the Dandelion (Taraxacum) in Slavic Languages (according to OLA data).

The article analyzes the dialectical Slavonic names of the *dandelion plant*, focusing on the metaphorical and methonymic mechanisms that build some of them. For the analysis linguistic material from the volume Растительный мир, map № 51 from OLA, as well as from the Archive of BDD is used. Biological, artefacts, and space metaphors were refined, in turn, in subgroups.

16. Кирилова, Йоанна, Кайчев, Н., Василева, М. *Лари-Лабро Королов и неговата книга за с. Дреновени, Костурско, в отзивите на трима български учени: доц. д-р Наум Кайчев, доц. д-р*

***Маргарита Василева и д-р Йоанна Кирилова*. – Македонски преглед, София, МНИ, XL, № 3, 2017, с. 133-142. ISSN 0861-2277 https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=653226**

Статията представя книгата на Лабро Королов „Дреновени – разцвет и разорение на едно село в Южна Македония“, като се прави преглед на нейното съдържание и се дава оценка за нейната културна и научна стойност.

Larry-Labro Korolov and his Book about the Village of Drenoveni, Kostursko, in the Reviews of Three Bulgarian Scientists

The article presents Labro Korolov's book "Drenoveni - Bloom and Destruction of a Village in Southern Macedonia" by reviewing its content and assessing its cultural and scientific value.

III. Библиографии и анотации

3. Кирилова, Йоанна, Витанова, М., Китанова, М., Лазарова, А., Мичева-Пейчева, К., Николова, Н., Панчев, И. *Българска етнолингвистика. Анотирана библиография за периода 2000 – 2010 г.* – Ѕѣлѡ е-списание в областта на хуманитаристиката за българистични изследвания в периода X-XX век, год. IV, 2016, № 8. ISSN 1314-9067 http://www.abcdar.com/magazine/VIII/Bulgarian_Ethnolinguistics_1314-9067_VIII.pdf

Като сравнително нов клон на езикознанието, етнолингвистиката изучава различни аспекти на връзката между език, етнос и култура. Съставянето на анотирана библиография в областта на българската етнолингвистика цели да събере на едно място и да класифицира информация както за изследванията в областта, така и за техните автори.

В изработената библиография са включени научни трудове на български автори на български или на чужд език, публикувани между 2000 и 2010 г. Източниците на библиографски данни са монографии, български периодични издания, сборници и поредици от лингвистика и електронни списания. Като основен критерий при подбора на библиографските единици е етнолингвистичната проблематика, независимо от теоретичната рамка. За групиращ признак се взема името на автора, като подредбата е по азбучен ред. Всяка библиографска единица е снабдена с подходящи ключови думи. Монографиите се предоставят с кратки резюмета.

Bulgarian Ethnolinguistics. Annotated Bibliography for the Period 2000-2010

Ethnolinguistics is a relatively new discipline. Since its establishment as a branch of science, it has defined its boundaries and relationships with other disciplines in the field of the humanities, both philological and cultural. A number of Bulgarian linguists also study various aspects of the relation between language, ethnicity and culture. The compilation of a bibliography in ethnolinguistics aims at bringing together information about the studies in the field published between 2000 and 2010 and their authors. The sources of bibliographic data are monographs by Bulgarian linguists, Bulgarian periodicals, collections and series in linguistics and electronic journals, among others. Each bibliographic item is supplied with relevant keywords. The monographs are supplied with brief abstracts.

4. Кирилова, Йоанна. *Избрани трудове на проф. д.ф.н. Благой Шклифов*. – В: Българският език – древен, съвременен, единен. Сборник от докладите от научна конференция посветена на 80-годишнината на проф. д.ф.н. Благой Шклифов. София, „ДиоМира“, 2018, с. 406-409. ISBN 978-954-2977-46-9

Направен е подбор и са оформени библиографски научни трудове на проф. д.ф.н. Благой Шклифов.

Selected Papers of prof. Blagoy Schliffov

The scientific works of prof. Blagoy Schlifov are selected and bibliographically finfished.

11. Кирилова, Йоанна. *Основни трудове на Секцията по етнолингвистика към ИБЕ, БАН*. – В: Ѕѣлѡ е--списание в областта на хуманитаристиката за българистични изследвания в периода X-XXI век, 2018, извънреден брой, с. 0-15. ISSN 1314-9067 https://www.abcdar.com/magazine_additional.php

Трудът е под формата на презентация, в която се съчетават нагледни материали, библиографски данни и кратки анотации на ключови трудове на учените от Секцията за етнолингвистика към Института за български език, БАН.

Essential works of the Department of Ethnolinguistics at IBE, BAS

The work is in the form of a presentation combining visual materials, bibliographic data and short annotations of key papers written by the scientists from the Department of Ethnolinguistics at the Institute for Bulgarian Language, BAS.